

УДК 378.1

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Автори: Уваров Ю. В., к.т.н., доцент, начальник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту, Харків.

Березуцький В. В., д.т.н., професор, завідувач кафедри охорони праці і навколишнього середовища НТУ "Харківський політехнічний інститут", Харків.

Чікаліна Т. М., науковий співробітник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту, Харків.

Розглянуті компетентності випускника та нормативний зміст підготовки бакалаврів цивільної безпеки, сформульований у термінах результатів навчання

Ключові слова: стандарт вищої освіти, компетентність, цивільна безпека.

Інтеграція України в європейський науковий та освітній простір зумовлює зміни до реформування системи вищої освіти, зокрема галузі знань "Цивільна безпека". Відповідно до змін в законодавстві щодо питань освіти вітчизняна вища школа поступово переходить на нову – "рівневу" – систему вищої професійної освіти і нові стандарти вищої освіти.

У відповідності до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджених наказом МОН від 01.06.2016 р., нові стандарти вищої освіти є наступним поколінням стандартів і замінюють собою Галузеві стандарти вищої освіти, які розроблялись у 2002 – 2014 роках відповідно до законодавства. Стандарти базуються на компетентісному підході і поділяють філософію визначення вимог до фахівця, закладену в основу Болонського процесу та в міжнародному Проекті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING).

Виходячи з того, що в стандарті вищої освіти має відобразитися не тільки кінцева професійна діяльність фахівця з відповідними показниками результативності та ефективності, в процесі його підготовки повинні формуватися складники моделі спеціаліста у відповідній професійній галузі не тільки з точки зору спеціальних знань, вмінь та навичок, а й соціально обумовлених особистісних якостей людини-професіонала.

В методичних рекомендаціях [1] це знайшло відображення у рекомендованих загальних компетентностях з переліку проекту TUNING. Це перелік універсальних компетентностей, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку. Серед наведених для вибору загальних компетентностей слід відзначити такі, як "Навики здійснення безпечної діяльності", "Прагнення до збереження навколишнього середовища", які стосується підготовки фахівців різних спеціальностей з питань культури безпеки. Названий перелік є відкритим і може доповнюватись при розробці стандартів.

Особливістю створення стандарту вищої освіти підготовки бакалаврів цивільної безпеки є те, що спеціальність "Цивільна безпека", яка увійшла до нового Переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах (Перелік – 2015), поєднала в собі дві спеціальності бакалаврів – "Цивільний захист" і "Охорона праці". Виходячи з цього робочою групою на попередньому етапі було сформульовано перелік компетентностей випускника та нормативний зміст підготовки бакалаврів цивільної безпеки, сформульований у термінах результатів навчання, які наведено у таблицях 1,2.

Таблиця 1. Перелік компетентностей випускника

Шифр	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність (ІК)	
ІК-1	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми під час практичної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів проведення моніторингу, запобігання виникненню аварій, надзвичайних ситуацій, нещасним випадкам (на виробництві) і професійним захворюванням, оцінювання їх можливих наслідків та їх ліквідування і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК-1	Здатність приймати оперативні, обґрунтовані рішення відповідно до обстановки, що склалася
ЗК-2	Здатність до адаптації та дії в нестандартній ситуації
ЗК-3	Здатність застосовувати знання та навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у практичній діяльності
ЗК-4	Визначеність і наполегливість щодо вирішення поставлених завдань і взятих обов'язків

Шифр	Зміст компетентності
ЗК-5	Здатність до використання знань з вищої математики, креслення, хімії, фізики, теоретичної механіки, матеріалознавства та технології матеріалів, механіки рідини та газів у професійній діяльності
ЗК-6	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня
ЗК-7	Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово
ЗК-8	Здатність користуватися іноземною мовою
ЗК-9	Здатність працювати в команді
ЗК-10	Здатність діяти на основі етичних та моральних міркувань (мотивів)
Професійні компетентності (ПК)	
ПК-1	Знання та розуміння: функцій держави, форм реалізації цих функцій; правових основ цивільного захисту, охорони праці; основних принципів здійснення цивільного захисту
ПК-2	Здатність до розуміння термінів та визначень понять у сфері цивільного захисту, охорони праці, номенклатури класифікації та параметрів уражальних чинників джерел надзвичайних ситуацій
ПК-3	Здатність до організації контролю за додержанням вимог законодавства у сферах цивільного захисту, техногенної безпеки та охорони праці
ПК-4	Здатність до оцінювання ризику, джерела надзвичайних ситуацій та їх впливу, класифікації надзвичайних ситуацій
ПК-5	Обирати та застосовувати методи визначення та контролю фактичних рівнів негативного впливу на людину і довкілля, а також робіт підвищеної небезпеки
ПК-6	Здатність до спостереження, аналізу й оцінювання потенційної небезпеки об'єктів підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктів, виробничих і технологічних процесів і устаткування для людини й навколишнього середовища
ПК-7	Здатність до участі у проведенні сертифікації виробів, машин, матеріалів на відповідність вимогам безпеки
ПК-8	Здатність прогнозувати і оцінювати обстановку в зоні надзвичайної ситуації (аварії) та тактичні можливості підрозділів, що залучаються до ліквідування надзвичайної ситуації (аварії)
ПК-9	Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи й засоби спрямовані на припинення дії небезпечних чинників, що виникають у разі аварії, надзвичайної ситуації, рятування життя і збереження здоров'я людей і довкілля від небезпек

Шифр	Зміст компетентності
ПК-10	Здатність до використання основних методів та засобів управління, зв'язку та оповіщення у надзвичайних ситуаціях
ПК-11	Готовність до застосовування та експлуатації технічних систем захисту, засобів індивідуального та колективного захисту людини від негативного впливу однієї або кількох видів небезпеки, дії небезпечних і шкідливих виробничих чинників
ПК-12	Здатність до організації щодо експлуатації техніки, устаткування, спорядження та засобів автоматики у сфері професійної діяльності
ПК-13	Здатність інформувати громадськість про стан техногенної безпеки, надавати консультації працівникам і населенню з практичних питань безпеки життєдіяльності та захисту у надзвичайних ситуаціях
ПК-14	Мати навички надання домедичної допомоги постраждалим особам

Таблиця 2. Результати навчання

Шифр	Зміст результатів навчання
РН-1	Використовувати усно і письмово професійну українську мову
РН-2	Виявляти знання і вміння спілкуватися іноземною мовою
РН-3	Готувати професійні тексти та документи, дискутувати та вести міжособистісний і соціальний діалог
РН-4	Використовувати інформаційні технології, сучасні операційні системи, комп'ютерну техніку, системи управління базами даних та стандартні пакети прикладних програм
РН-5	Застосовувати уміння розробляти ескізи, комп'ютерні креслення деталей та наочні зображення об'єктів
РН-6	Визначати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі виробничі чинники
РН-7	Класифікувати речовини, матеріали, продукцію, процеси, послуги та суб'єкти господарювання за ступенем їх небезпечності
РН-8	Ідентифікувати небезпеки та можливі її джерела, оцінювати ймовірність виникнення небезпечних подій та їх наслідків
РН-9	Знати номенклатуру, класифікацію та параметри уражальних чинників джерел техногенних і природних надзвичайних ситуацій та їх впливів
РН-10	Обирати способи та застосовувати засоби захисту від впливу негативних чинників хімічного, біологічного і радіаційного походження
РН-11	Знати основи моніторингу та характеристики систем раннього виявлення

Шифр	Зміст результатів навчання
	надзвичайних ситуацій, систем централізованого спостереження, оповіщення працівників та населення
PH-12	Застосовувати отримані знання правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності
PH-13	Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захисту населення, запобігання надзвичайним ситуаціям
PH-14	Аналізувати безпечність виробничого устаткування
PH-15	Демонструвати достатні вміння щодо проведення заходів з ліквідування надзвичайних ситуацій та їх наслідків та проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт
PH-16	Демонструвати достатні знання законів вищої математики, фізики, електротехніки, технічної механіки, механіки рідини та газів, методів і технологій у сфері цивільного захисту та охорони праці
PH-17	Аналізувати і обґрунтовувати інженерно-технічні та організаційно-технічні заходи щодо цивільного захисту, техногенної та промислової безпеки на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях
PH-18	Знати та розуміти: вимоги щодо убезпечення та захисту суб'єктів господарювання; вимоги щодо безпечності об'єктів підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктів
PH-19	Знати вимоги щодо систем управління, зв'язку та оповіщення у надзвичайних ситуаціях

Висновок. Зміна формату стандарту вищої освіти, заснованого на переході від кваліфікаційного до компетентнісного підходу, зумовила необхідність в осмисленні і перегляді цільових, змістовних і процесуальних характеристик в їх нерозривній єдності.

Становлення професіонала в сучасних умовах неможливе без чіткого визначення системи компетенцій, які повинні відображати не тільки професійні якості фахівця, а й соціально обумовлені особистісні якості людини-професіонала.

Список використаної літератури:

1. Наказ МОН України від 01 червня 2016 року № 600 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти.